Vaderschapskennis, nr. 11 – December 2022

versie 21-12-2022

Connect2Fathers –> Fathers4Fathers – Daddycation – Betrokken vaders Kennisbank 'vaderschap'

1

© Bob de Raadt
Freelance Contextueel Maatschappelijk Werker – Methodisch Ouderbegeleider – lid Connect2Grow > Connect2Fathers – Auteur/boekenrecensent – Assistent onderzoek bij de afd. Verloskunde-Gynaecologie Erasmus MC Sophia – VaderGids - ROTTERDAM.
www.bobderaadt.nl
www.bobderaadt.nl/vaderschap.php (interviews & boekrecensies)
www.bobderaadt.nl/connect2fathers.php (Rotterdams project 'vaderschap')
www.bobderaadt.nl/socialeverloskunde.php (kwetsbare zwangeren/risicofactoren)
www.bobderaadt.nl/vaderschapskennis.php (magazine vaderschap & ontwikkelingen)
www.bobderaadt.nl/ouderschapchristelijkgeloof.php > Daddycation/betrokken vaderschap
www.bobderaadt.nl/vaderkrachtcentraal.php

@ bobderaadt@live.nl
Ook op: LinkedIn – Instagram – op YouTube:
https://www.youtube.com/channel/UC1XmtqO6KlofGRFNGlqNakQ -
https://youtu.be/y9WX_gspePw

[1] Rembrandt – schilderij 'De verloren zoon'.

Inhoudsopgave:

- Agenda (pag, 2).
- Publicaties (pag. 2).
- Redactioneel (pag. 2).
- Ode aan het vaderschap - Jaaroverzicht (pag. 3).
- Geboortezorg en het thema 'vaderschap': ontwikkelingen en signaleringen (pag. 5).
- Boekrecensie: **Ver*troost*ingen – Gewone woorden van Dirk De Wachter** (2022) – pag. 6).
- Berichten (pag. 7).
- Rembrandt en het schilderij van de verloren zoon; inspiraties (pag. 10).
- Boekrecensie: **Je eerste 1000 vaderdagen (David Borman),** (pag. 12).
- 'Vader-zoon'- relaties; impressies (pag. 15).
- Artikel: Sociale verloskunde en complexe gezinsgerichte zorg (pag. 17).
- Engelstalige referenties (SIRG-FCAR), (pag. 21).

Agenda:

- 10-01-2023, van 16.00-21.30 uur: De Hertgang-sessies voor vaders, te Halsteren (i.s.m. Hartelijk Verbonden)
- 16-01-2023, 20.00 uur: VaderGids-avond, Gorinchem.
- 24-05-2023 - **Congres 'Goed contact met prille ouders'.** https://www.ouderscentraal.nl/congres-goed-contact-met-prille-ouders/

Publicaties:

- *VaderKracht Centraal,* nr. 7; vindplaats: www.bobderaadt.nl/vaderkrachtcentraal.php;
- https://www.vakbladvroeg.nl/boek-slaagt-met-vlag-en-wimpel-in-slechten-vaderdrempels-tijdens-eerste-1000-dagen/ Boekrecensie: Je eerste 1000 vaderdagen (David Borman).
- https://www.cgmv.nl/blog/tijd-na-je-pensioen; Blog nr. 5 – CGMV.
- Recensie: Hartenkreten van mantelzorgers; in: Vakblad Sociaal Werk, dec. 2022

Redactioneel

Ouderschap, betrokken vaderschap en toegewijd moederschap staan nog altijd in de belangstelling en dat tekent het belang van deze functies. Even buiten het kader van dit magazine, toch even stilstaan bij het boek *'Het moeder-dochterproject',* geschreven door Eline (50) en Julie (16) de Roo (Uitg. Groen, Heerenveen, 2022, 112 blz., €14,99)[2]. Citaat uit het interview in het ND: Ik zie "dat kinderen gepusht worden om zelfstandig te zijn, maar ze hebben ook behoefte aan nabijheid, veiligheid". Een mooi voorbeeld van openhartige gesprekken tussen een moeder en een dochter. Op naar een dergelijk boek voor vaders & zoons.

Vaderschap: toch altijd nog een lastig thema. "Natuurlijk betrekken we vaders erbij!" En toch praat men eerder over partners (echtgenoten) dan over vaders (de biologische vaders in relatie tot hun kind). Vaderschap is toch een andere dimensie, zeker gezien vanuit de 'vaderbril'. Hoe eerder vaders hun verantwoordelijkheid pakken in het kader van relatievorming en een (aanstaande) zwangerschap, hoe meer zij kunnen groeien in adequate zorg, betrokkenheid en toewijding, in evenwicht met de moeder (partner) in het belang van het (komende) kind.

[2] Interview, door Annelies Buit: "Mam, je legt de lat zo hoog. Mag ik eigenlijk wel fouten maken?'. Citaat: "Moeder en tienerdochter leven vaak in twee verschillende werelden. Hoe zorg je dan dat je toch met elkaar verbonden blijft?" (ND bijlage Gulliver, 02-12-2022, pag. 12-13). En dat geldt m.i. ook voor de vader-zoon-relatie. Hoe blijf je als ouders/vaders/moeders met je zoon/zoons/dochter/dochters, kinderen verbonden?

Vaders kunnen groeien in die rol en motivatie, zeker als zij daartoe uitgenodigd worden en in die voorbereiding betrokken worden. Voorbij onzekerheid, onbekendheid en aarzelingen; aangesloten bij hun liefde en genegenheid.
Afgelopen jaar ben ik bij verschillende projecten en 'vaderactiviteiten' betrokken geweest en ik hoop daar in 2023 van harte mee verder te gaan.
In blog nr. 5 (voor het CGMV) spreek ik over ***'vaderemancipatie'***: de betekenis en de invulling daarvan. "In onze cultuur en maatschappij zou veel meer besef en bewustwording moeten zijn om proactief en preventief te werken vanuit liefdevol vaderschap en aan gezonde zwangerschappen. Aandacht voor:

- Een gezonde leefstijl: gezonde beweging (ook tijdens het werk), gezonde voeding (geen/weinig fastfood/vette hap, niet roken, geen drugs, matig met alcohol of geen alcoholgebruik).
- Een gezonde werk (en leef) omgeving (burnoutpreventie, geen werkstress, ruimte voor waardering en ontplooiing, mogelijkheden voor flexibele werktijden en werkomstandigheden, thuiswerken, een plek hebben om te kolven, een stimulerende managementhouding). Ook een CGMV-issue!
- Gezonde omgevingsfactoren (niet werken met gevaarlijke stoffen, milieuvervuiling tegengaan, filepreventie, gezond consumptiegedrag, geen uitbuiting, geen mishandeling).
- Gezonde arbeidsvoorwaarden: ruimere verlofregelingen of flexibele toepassingen (voor vaders); aandacht voor de specifieke positie van ZZP-ers (vaders), reductie van werkstress, rendement ophalen m.b.t. iemands inzet voor arbeidsmarkt en maatschappij (het waarderen en stimuleren van andersaktieven, mantelzorg, vrijwilligerswerk, 'pensioenwerkenden': het blijven benutten van hun kennis en inzetbaarheid , als maatschappelijk rendement en culturele verantwoordelijkheid).
- Besef van God en van Zijn Aanwezigheid: respect voor de schepping, de natuur, het leven, onze dienst aan Hem. Besef van Agapè. Liefdewerk en dienstbaarheid; barmhartigheid en onbaatzuchtigheid. Vrucht van de Geest.
- Besef van vaderschap: respect in de omgang met de ander (met een vrouw, met een meisje) en dat betekent ook anders omgaan met eigen belang(en); werken aan gezondheidsbesef (lichamelijke beweging, gezonde voeding, Godsbesef, visie op werk en inkomen, op gezonde vrijetijdsbesteding, op verantwoordelijke relatievorming etc.), op het ontwikkelen van eigen talenten en capaciteiten, op het respecteren, waarderen en bevestigen van je kinderen (buidelen, knuffelen, aandacht, affectie geven en ontvangen, gezonde grenzen, samen bouwen). De maatschappij heeft behoefte aan Agapè-vaders. Als afspiegeling van - Zijn - onvoorwaardelijke liefde (ondanks ons lek en gebrek)".

Nog een wereld te gaan. Vaders die op verschillende terreinen hun verantwoordelijkheid tonen. Voor rechtvaardigheid, oprechte aandacht, respect, agapè en Daddycation; medemenselijkheid, billijkheid en gerechtigheid.
Juist in deze Kersttijd staan we stil bij de Verlosser, de Rechtvaardige, de Vredevorst, de Komende Koning, de Messias. Bij degene die verzoening heeft gebracht, die de dood heeft overwonnen, de echte vredestichter. Want deze wereld heeft een echte bemiddelaar/vredesonderhandelaar nodig. Zeker als ik terugkijk naar alle chaos, geweld en pijn in het afgelopen jaar 2022 (wereldwijd).

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Ode aan het vaderschap – Jaaroverzicht

Ongeveer twee jaar geleden kwam het thema 'vaderschap' weer op mijn pad. Het begon natuurlijk met mijn eigen vaderschap, met een tweeling, twee meisjes en met het bijhouden van een soort dagboek tijdens de zwangerschap. In die tijd waren er nog niet veel boeken over vaderschap. Ik las het boek *'Een beetje zwanger',* en dat hielp mij wel verder. Mijn vaderschap begon met een rollercoaster. Beide dochters waren even diep ingedaald en dat gaf een probleem. De jongste van de twee ging direct na de geboorte naar de kinderafdeling

(NICU-afdeling) vanwege medische complicaties. Gelukkig is zij er door adequate medische en verpleegkundige zorg goed bovenop gekomen. Het was dus wel een spannende start als papa. Tijdens het afscheidssymposium 'Ode aan het vaderschap', op 7 juni 2002 kwamen mijn dochters op een liefdevolle manier terug op dit moment in mijn vaderschap. Ook haalden zij in hun PowerPoint andere belangrijke familiegebeurtenissen en – gewoontes aan. Zo liepen privé (vaderschap) en werk (coaching voor vaders) mooi door elkaar heen, onafscheidelijk met elkaar verbonden.
Het afscheidssymposium 'Ode aan het vaderschap' was een mooi hoogtepunt in de 'vaderschapsontwikkeling' van dit jaar. Op 13 juni volgde een webinar over vaderschap vanuit het Regionale Concortium Geboortezorg en de Rotterdamse Hogeschool; een boeiend programma, voor herhaling vatbaar. Dat webinar kwam weer voort uit eerdere samenwerkingscontacten, een webinar van Connect2Grow in juni 2021 over vaderschap en diverse boekrecensies (n.a.v. boeken over vaderschap) en artikelen over geboortezorg, vaderschap en kwetsbare zwangeren en hun partners (risicofactoren bij zowel kwetsbare vrouwen/moeders, als bij kwetsbare mannen/vaders).
Op mijn website bracht ik een differentiatie aan qua thema's over het vaderschap:
* Ik heb een aantal vaders geïnterviewd over hun ***vaderschap***, de opname van hun kind op de afdeling neonatologie, hun kwetsbaarheid door de vele zorgen waar zij mee te maken kregen, hun veerkracht en hun zorgzaamheid. Mooie persoonlijke verhalen, met hun betrokkenheid, angsten, onzekerheden, hun onmacht en gevoel van machteloosheid, naast hun kracht, gemotiveerdheid, vechtlust en trouw. Vaders die genoten van het buidelen met hun kind; kijk maar naar de foto's in de interviews. Bijzondere en ontroerende verhalen. Ik ben blij dat zij deze verhalen gedeeld hebben. Ter inspiratie van andere vaders.
* In het themascherm ***'sociale verloskunde'*** ben ik boekrecensies gaan publiceren over 'Acute zorg', en artikelen over casuïstiek, over de veerkracht van kwetsbare ouders, over aanwezige pathologie en toch juist ook het kijken voorbij de (psycho)pathologie. Ook zijn de presentaties van het afscheidssymposium 'Ode aan het vaderschap' in dit scherm terug te vinden. Een mooi overzicht van kennis en ervaringen. Ook een lijst met stellingen is in dit scherm te vinden. Kijk eens op het ***YouTube kanaal*** naar deze videoregistraties.
* Een onverwachte ontwikkeling in het afgelopen jaar was het tot ontwikkeling brengen van een digitaal magazine, om verzameld materiaal m.b.t. 'vaderschap' beschikbaar te houden en beschikbaar te stellen. Ik heb dat tijdschrift ***'Vaderschapskennis'*** genoemd. Een blad met allerlei wetenswaardigheden/berichten, boekrecensies, korte artikelen, columns (bijdragen van correspondenten), interviews e.d. Klein van opzet, een beetje amateuristisch aangezien ik geen professioneel schrijver en/of uitgever ben. Het heeft mij wel een geweldige, inspirerende boost gegeven om met dit kennisdossier 'vaderschap' aan de gang te (blijven) gaan.
* Vanuit christelijk perspectief en vanuit christelijke inspiratie is daarnaast het digitale magazine ***'VaderKracht Centraal'*** ontstaan. Een mooie invalshoek om over christelijk ouderschap/vaderschap na te denken: Daddycation, daddy en dedication, die combinatie; geïnspireerd vanuit de liefde van God de Vader (Abba), zichtbaar in Zijn Zoon Jezus de Messias, de Gezalfde. In ***'VaderKracht Centraal'*** staan o.a. de thema's en studies van de **'VaderGids-avonden'** vermeld. Deze avonden voor vaders voorzien in een (gespreks)behoefte; vaders-voor-vaders; bijzondere ontmoetingen en gesprekken.
* Andere schermen/thema's zijn: **verloskunde-neonatologie-geboortezorg**, **ouderbegeleiding**, **contextuele hulpverlening** en **medisch maatschappelijk werk**.
* Ik heb een pleidooi gevoerd om op de afdeling Neonatologie te komen tot 'vaders-voor-vaders-gesprekken, naast 'ouders-voor-ouders'. Inmiddels is daar een start mee gemaakt.
* Tijdens de lessen voor bijv. obstetrie-verpleegkundigen (Erasmus MC Academie) besteed ik meer en meer aandacht aan de rol en de aanwezigheid van vaders in de geboortezorg. Zowel

de risicofactoren als de krachtfactoren (beschermfactoren) komen dan aan de orde. Dat levert boeiende discussies op.
* Afgelopen jaar ben ik ook betrokken geweest bij de bijeenkomsten van het project **C-4PO**, een **onderzoek m.b.t. 'Big data'** en de **stakeholdersbijeenkomsten vanuit Pharos** (m.b.t. vaderschap).
Kortom: boeiende activiteiten, naast alle publicaties van boekrecensies en artikelen in ***Vakblad Vroeg, Vakblad Sociaal Werk, Nataal* en *Magazine Kinderverpleegkunde.***

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Vaderschap betreft alle facetten van het leven, vaderschap ziet er verschillend uit. Daar oog voor hebben is belangrijk. Jouw vaderschap doet ertoe!

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Geboortezorg en het thema 'vaderschap': ontwikkelingen en signaleringen.

- https://www.vakbladvroeg.nl/boek-slaagt-met-vlag-en-wimpel-in-slechten-vaderdrempels-tijdens-eerste-1000-dagen/ *Recensie 'Je eerste 1000 vaderdagen' door Bob de Raadt*
  David Borman, de auteur van dit boek, heeft een rijke ervaring als mannelijke (!) verloskundige opgebouwd. Met die kennis helpt hij ook vaders bij de voorbereiding op hun ouderschap. 'Je eerste 1000 vaderdagen' zit bomvol up-to-date informatie, wetenschappelijke inzichten, adviezen, ervaringsverhalen en voorbereidingsmateriaal.
- https://www.vakbladvroeg.nl/zet-vrouwenconsult-in-om-risico-op-zwangerschapscomplicaties-te-verminderen/ (proefschrift Veronique Maas[3]):
  Overgewicht aan het begin van de zwangerschap vergroot het risico complicaties. Dat blijkt uit het proefschrift van verloskundige Veronique Maas. Ze pleit voor een 'vrouwenconsult' om vrouwen te motiveren hun leefstijl te verbeteren vóór de bevruchting.
- https://www.vakbladvroeg.nl/boek-breekt-lans-voor-belang-van-investeren-in-preconceptiezorg/ (*Vóórdat je zwanger wordt* – Steegers/Geluk)
- https://www.vakbladvroeg.nl/vergroot-effectiviteit-preconceptiezorg/ - https://vimeo.com/438456508
- https://www.kennisnetgeboortezorg.nl/webinar-preconceptiezorg-8-juli-2020/
- https://www.vakbladvroeg.nl/event/congres-jong-vaderschap/ **08-12: Congres Jong vaderschap** - https://www.congresburo.com/combi-aanbod/421/jong-vaderschap.html
  Vaders vallen in de hulpverlening aan jonge gezinnen vaak tussen de wal en het schip. Als het over gehechtheid gaat, hebben we het vaak direct over de moeder-kind relatie. We hebben aandacht voor angst en stemmingsproblemen bij vrouwen die recent moeder geworden zijn en de gevolgen van hun problemen voor het kind. Gaat het over kinderen met een beperking? Dan nemen we vaak al automatisch aan dat dat dan vooral heel moeilijk zal zijn voor de moeder, want die is (zo lijken we anno 2022 nog stéédś impliciet aan te nemen) tenslotte de primaire verzorger.
- Goed voor jezelf zorgen (positiefopvoeden.nl): **De eerste 1000 dagen**

De eerste duizend dagen – vanaf de start van de zwangerschap tot en met het 2e jaar – is een belangrijke periode voor de ontwikkeling van jouw kindje. De organen van je baby worden ontwikkeld in de eerste 12 weken van je zwangerschap. Goede en gezonde voeding is dan, net als in de rest van je zwangerschap, heel belangrijk. Een gezonde leefstijl betekent ook dat er voldoende rust en zo min mogelijk spanning of stress is. Dat is zeker niet gemakkelijk als je kampt met zorgen over geld, een te klein huis of andere problemen. Bespreek je problemen met je partner, vrienden of familie of zoek hulp bij een professional.

[3] Zie Vaderschapskennis, nr. 10, novembernummer 2022

Liefde en aandacht voor je baby kun je in het eerste jaar niet genoeg geven en je kindje kun je hiermee niet verwennen. Dit is de basis van vertrouwen voor jouw kind, voor jullie band en het is de basis voor een goede ontwikkeling. Neem de tijd om goed naar je kindje te kijken en je in te leven in de behoefte van je kindje. Wat doet het en wat zou dat betekenen? Hoe huilt je kindje als het honger heeft of moe is? Zo leren jij en je baby elkaar steeds meer kennen.

- Vaders zijn belangrijk - Speciale editie: Goed voor jezelf zorgen (positiefopvoeden.nl): **Als het gaat over ouderschap en opvoeding, wordt er vaak vooral aandacht gegeven aan de moeder. Dit zie je ook terug in regelingen die ervanuit gaan dat moeders de meeste zorgtaken op zich zullen nemen. Onderzoek wijst echter uit dat vaders een belangrijke positieve bijdrage kunnen hebben in het leven en de ontwikkeling van hun kinderen. En, misschien nog wel belangrijker, dat het vaderschap voor veel vaders een belangrijke levensinvulling is. Zie ook op:** https://www.youtube.com/playlist?list=PLIZqSXp-WkO7W_gjp_Bn_nH-SQvo8lqRH
- VDRS Home - VDRS: VDRS is hét initiatief om de vaderbetrokkenheid in Nederland te vergroten. Als onderdeel van de Stichting voor Betrokken Vaderschap geeft VDRS onder andere voorlichting en trainingen aan professionals, werkgevers en ouders. De trainingen en workshops onderscheiden zich door ervaringen van vaders zelf te combineren met kennis, de laatste wetenschappelijk inzichten en onderzoeksresultaten. Naast workshops en trainingen is VDRS drijvende kracht achter www.platformvaderschap.nl en www.vaderzoektverlof.nl en zijn we een veelgevraagd sparringpartner van beleidsmakers op dit thema. Ook andere media zoals krant en radio weten VDRS steeds vaker te vinden.

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Boekrecensie:

Ver*troost*ingen – Gewone woorden van Dirk De Wachter (2022)

Leuven: Uitg. Lannoo Campus/Amsterdam-Tielt; ISBN 978 94 014 8961 4; 154 pag.; €24,99.

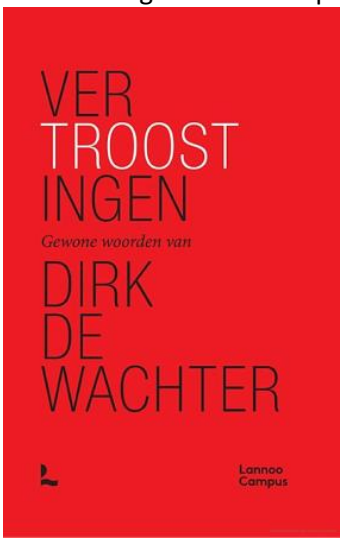

Dirk De Wachter – psychiater-psychotherapeut, zelf benoemd ‘verdrietdokter’ en bestsellerauteur - is een bekende Nederlander-Vlaming geworden door zijn veelvuldige tv-optredens, door zijn boeken en interviews. Zijn boek *‘Borderline Times’* heb ik met genoegen gelezen; zeer de moeite waard om van zijn kritische opmerkingen over onze cultuur kennis te nemen. Nu is hij geconfronteerd met een levensbedreigende ziekte, darmkanker met uitzaaiingen. Op de achterkant van het boek lees je: “Wat ik zelf heb meegemaakt, doet me nadenken over de vraag: als een mens in de miserie zit, wat helpt dan? Wat doen we wanneer het noodlot ons treft? Waar vinden we troost? Het antwoord kun je in enkele woorden samenvatten: in de aanwezigheid van de ander. Dat is de basis”.
De Wachter neemt je in dit boek mee op reis als hij deze onverwachte boodschap hoort: diagnose ‘uitgezaaide kanker, met een onduidelijke prognose”. Een reis over ‘lijden en dood’, eigen verdriet en onzekerheid, wat biedt houvast en hoop ten tijde van tegenslagen? In elk hoofdstuk gaat het over ‘troost’. De behoefte aan troost en hoe komt troost naar hem toe? Troost bij de ander, troost van zoals hij dat noemt: ‘het kleine goede’, mooi gezegd! De troost van het ‘niet-weten’, van rituelen, van

samenzijn, van inspirerende personen, hun beeldende en literaire en muzikale kunst. Ook Parijs speelt een belangrijke rol in zijn behoefte aan troost. Zijn gezin van herkomst komt als bron van troost naar voren, de open armen van zijn ouders, 'basic trust'. Bekende namen, als troostfiguren, komen voorbij, o.a. Sebastiaan Bach, Leonard Cohen, Neil Young, de schilder André Breton, belangrijke collega's die hem inspireerden, een filosoof als Emmanuel Levinas aan wie in dit boek vaak gerefereerd wordt. Levinas betekent voor De Wachter: vriendelijkheid, het 'kleine goede', "de mens die er voor u is", 'de mens die iets voor u doet', iets ogenschijnlijk onschuldigs, het gezicht van de ander, een glimlach, een hand, een schouderklop, iets heel klein menselijks. Zo betekenisvol.
Dit is de rode draad in het leven van De Wachter: het 'kleine goede', zo belangrijk en waardevol voor hem en dat gegeven werkt hij liefdevol en verwachtingsvol uit. Ontroerend mooi, zeker nu in de context van het ernstig ziekzijn, kwetsbaarheid en afhankelijkheid. Dat geeft troost, dat geeft nabijheid; zeker als de wereld kleiner wordt. De Wachter beschrijft ontroerende, troostende, onverwachte ontmoetingen. Hij wordt geraakt door brieven en mailtjes van onbekende mensen die hem wel kennen en die voor hem bidden. Dat 'kleine goede' vindt hij belangrijk. De ontmoeting met de ander, in navolging van Emmanuel Levinas. Daarin is het 'kleine goede' groots. Dirk De Wachter weet de gevoelige snaar te raken, door het klein te houden, door het wijzen op medemenselijkheid, door allerlei vormen van troost te benoemen en te delen.
Het boek is toegankelijk en goed leesbaar, herkenbaar in de ontreddering van ernstig ziekzijn en een onvoorspelbare toekomst, boeiend door de referenties naar muziek en kunst. Dit boek is een mooie speurtocht naar allerlei vormen van troost en dat helpt een ieder die op reis is tijdens moeizame en verdrietige omstandigheden. Troost al juweel. Dirk De Wachter brengt de lezer dichtbij het sieraad van troost. Van harte aanbevolen.

Berichten:

- ' Vaders en mantelzorg' is ook een belangrijke combinatie >> https://www.mijnsociaalwerk.nl/magazine-artikelen/boeken-16/

BOEKEN

Werner van de Vrede
Hartenkreten van mantelzorgers is een vuistdik boek waarin mantelzorgers openhartig spreken over de zorg die zij hebben/hadden voor een naaste en de kwetsbaarheid waarin zij zich bevinden. Zij nemen je mee in hun uiteenlopende ervaringen: hun liefde voor de betreffende persoon, hun zorg en zorgen, hun uitputting en veerkracht, hun machteloosheid en hun drijfveren. Dit boek is het resultaat van een onderzoek van vijftien jaar en dat is terug te zien aan de gedegenheid, deskundigheid en waardigheid van zowel de theoretische beschrijvingen als de indringende praktijkverhalen.

mijnsociaalwerk.nl

Openhartig over mantelzorg

Door Bob de Raadt, freelance contextueel maatschappelijk werker en gastdocent Erasmus MC Academie

Mantelzorger zijn wordt zeer verschillend beleefd. Mensen die mantelzorger zijn of waren noemen het ‘zwaar’, ‘vanzelfsprekend’, ‘iets wat je doet omdat je nu eenmaal van iemand houdt’ en/of ‘iets wat je gewoon doet’. De meeste mantelzorgers kennen ook momenten waarop het hen teveel wordt. De onmacht bij chronische problematiek van een kind, de uitputtingsslag die mensen voeren als ze tegen de muren van de professionele hulpverlening aanlopen, de radeloosheid bij gebrek aan oplossingen, bij gebrek aan slaap, bij miscommunicatie, bij ingewikkelde en tijdrovende (aanvraag)procedures is vaak uitermate belastend. Wat speelt er achter de voordeur van mantelzorgers? Wat is voor derden niet direct zichtbaar, maar voor de mantelzorgers wel degelijk aan de hand? Kunnen mantelzorgers terugvallen op anderen?’ Dat zijn kernvragen die in dit boek aan de orde komen.
Het samenspel tussen mensen met een zorgvraag, mantelzorgers, professionals en instanties blijkt vaak moeizaam en ingewikkeld. Dit boek geeft een veelheid aan inzichten en verhalen vanuit het perspectief van mantelzorgers. Het is overzichtelijk opgebouwd en de verschillende hoofdstukken zijn uitgewerkt in diverse relevante thema’s. Het boek geeft een duidelijk beeld van wat er binnen de mantelzorg speelt en daarbij gaat het vaak om zaken waar de ‘buitenwereld’ amper weet van heeft.

De auteurs gaan in op thema’s als drijfveren en motivatie voor mantelzorg, verloren idealen, daadkracht, veerkracht, saamhorigheid, creativiteit en het zoeken naar verbinding(en), de impact van wisselende en vertrekkende professionals, het unieke van de trits ‘aandoening-persoon-situatie’,

diepgaande emoties, dialoog en trialoog, inkomstenderving, medezeggenschap, rouw- en verlies(ervaringen), levensplezier en levenskracht, ethische vragen, respijtzorg, jonge mantelzorgers, de waarde van een steunend netwerk, seksualiteit en intimiteit (in de knel). Dit alles wordt ondersteund met duidelijke tabellen, figuren en schema's. De zorgvuldigheid waarmee dit boek samengesteld is, raakte mij als lezer en wekte bewondering voor de moeite die mantelzorgers doen waardig voor iemand te zorgen en er met alle up en downs voor iemand te zijn. Een verrijkende leeservaring!
Witteveen, E., Siteur-Scholten, A., Brandts (red.) (2021)
Hartenkreten van mantelzorgers – Over de kunst van het samenwerken
Antwerpen: Gompel & Svacina (406 pg. , €44,-)

- https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7010580569650548736/

Ons boek *Hartenkreten van mantelzorgers* kreeg een recensie in het themanummer over mantelzorg van het Vakblad Sociaal Werk. Wat een mooi compliment!

'De zorgvuldigheid waarmee dit boek samengesteld is, raakte mij als lezer en wekte bewondering voor de moeite die mantelzorgers doen waardig voor iemand te zorgen en er met alle up en downs voor iemand te zijn. Een verrijkende leeservaring.'

ellen witteveenAmanda Siteur-ScholtenSascha van GijzelSimona KarbouniarisCarla van SlagmaatMariam BahWilco KruijswijkKlaas MulderJean Pierre WilkenAnouk WijningaMartine van DamHannie Nanlohy-Sniphout-HUHenk RoelfsemaEsma Saccal

https://lnkd.in/eacE4ta8
BOEKEN - Vakblad Sociaal Werk

- Uit: **Vurige Vrijdag - 2 december 2022 – Jeroen de Jong:**

'Pas als je toegeeft dat je niet weet hoe jij het in je vaderschap voor elkaar kunt krijgen, dan kan er iets veranderen. En dat maakt niet uit of je worstelt met je verbale agressie, het eeuwige gevoel van tijd te kort, de relatie met je ouders of het gevoel dat je altijd achter loopt ten opzichte van je partner. Geef toe dat je er niet uitkomt en je hebt de eerste stap gezet.' Alleen ploeteren of samen optrekken schreef ik 8 jaar geleden, in de begintijd van de Praktijkvader. Maar het stuk is nog steeds relevant en waar. Over het alleen doen als man, je inwijden in de volwassenheid en de volgende stap zette in je vaderschap. Lees 'm op:
https://praktijkvader.nl/samen-leren

- Bied vaders de kans om hun eigen kracht te zien, boor deze bij hen aan. Help moeders de kracht van de vader te zien.

Rembrandt en het schilderij van de verloren zoon[4]:

Dit is een belangrijk schilderij van Rembrandt en staat op de voorpagina van de edities van *Vaderschapskennis*. Niet zonder reden: het verhaal van de Verloren Zoon is een gelijkenis/parabel, is verteld door Jezus Messias tijdens zijn rondwandeling in het Joodse land, in Israël en ging direct in tegen de toenmalige culturele regels en gewoontes. Iemand vraagt tijdens het leven van zijn vader zijn erfdeel op. Dat is een ondenkbare kwestie. Je verklaart jouw vader niet dood! En dit gebeurde nu juist wel, omdat de - jongste- zoon in het verhaal juist wel zijn erfdeel opeiste. Ongehoord! Het verhaal staat in de Bijbel, in het Nieuwe of Tweede Testament, in het Evangelie van Lucas, hoofdstuk 15: 11-32. Het bijzondere is dat dit verhaal enorm tot de verbeelding spreekt. Een cultureel fenomeen; het is wereldliteratuur. Deze gelijkenis komt terug in schilderijen, verhalen, theologische verhandelingen, films en op tv.

- Ook de schilder W. G. van der Hulst (junior) heeft een schilderij gemaakt over 'De Verloren Zoon'. Dit schilderij stond naar zijn kist, na zijn overlijden in 2006. De schilder had dit schilderij 10 dagen voor zijn overlijden afgerond. Hans Werkman schrijft: 'Ik zag twee paar handen naar elkaar uitgestoken. Uit de ruimte tussen de vaderarmen stroomt licht. De zoon dompelt zijn eigen handen erin"[5],[6].
- Als de zoon weer thuiskomt, toont de vader, die hem weer ontvangt en omarmt, een prachtig schijf van 5, als gift en als herstel van de relatie; een herstel in zijn zoonschap (noem het 'reconciliation', 'verzoening'). De vader geeft zijn teruggekeerde zoon
    - een omhelzing: mijn zoon moet geliefd zijn
    - een mantel: mijn zoon moet mooi zijn

---

[4] **De terugkeer van de verloren zoon** is een schilderij van de hand van Rembrandt van Rijn. Hij schilderde het in circa 1668. Het behoort tot de collectie van de Hermitage in Sint-Petersburg. Het is het grootste schilderij dat Rembrandt in de laatste jaren van zijn leven schilderde.

In dit schilderij geeft Rembrandt de parabel van de verloren zoon uit het Nieuwe Testament weer. We zien een geknielde jongeman, die omhelsd wordt door een oudere man, zijn vader. Rechts zijn een vrouw en twee mannen afgebeeld, die in stilte toekijken. Links achter de vader staat nóg een vrouw in het donker het gebeuren te aanschouwen. De staande man rechts zou de broer van de verloren zoon kunnen zijn.

Net zoals Rembrandts andere werken is ook dit schilderij zeer donker. Opvallend aan het schilderij zijn de handen van de vader: de ene hand ziet eruit als een krachtige vaderhand, die de zoon stevig tegen zich aandrukt. De andere is meer een vrouwenhand, die de zoon eerder liefdevol en zorgzaam verwelkomt.

Geeft de Hermitage circa 1668 als jaar van aanmaak, toen het in 2015 geëxposeerd werd op de tentoonstelling *Late Rembrandt* werd aldaar circa 1666-1669 aangehouden. Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Terugkeer_van_de_Verloren_Zoon

[5] Hans Werkman – Lettergrepen 768; *De H van junior*; in: ND 02-12-2022, bijlage Gulliver, p. 7.

[6] https://www.galeriepeterleen.nl/WillemGvandeHulst.htm - https://nl.wikipedia.org/wiki/W.G._van_de_Hulst_jr. - http://wgvandehulst.com/site/framejunior.html

- een ring: mijn zoon mag zijn eigen leven vormgeven, hij krijgt autoriteit
- sandalen: mijn zoon moet vrij zin, als hij wil, mag hij weer wegopen
- een feest: mijn zoon moet gevierd worden. Hen Stoorvogel zegt vervolgens: "Dat zijn dingen die ik ervaar van God de Vader en die ik ook wil meenemen in de opvoeding van mijn kinderen . Ik wil ze zelfstandig maken, hun leven vieren en ze laten weten en voelen dat ze mooi, geliefd en vrij zijn"[7]

- https://www.youtube.com/watch?v=oQcHGVF_6V0 Tijdens Hour of Power, zondag 4 december 2022 vertelt Abbie Chalgoum over zijn strijd, als Marokkaan en Nederlander. Over zijn vader, die sloeg. Een gastarbeider, die later zijn gezin liet overkomen. Abbie vertelt over zijn alcoholgebruik, zijn suïcidaliteit, over zijn afscheidsbrief, zijn verblijf in Laos, over goede familiebanden, over zijn boek *'Ik blijf bij je'* en over het belang van en de invloed van het schilderij over de Verloren Zoon van Rembrandt (zichtbaar tijdens de uitzending), over de passiespelen en zijn rol daarin. "Abbie Chalgoum werd geboren in Marokko en verhuisde naar Nederland toen hij drie jaar was. Zijn vader was al eerder naar Nederland vertrokken in de hoop op een beter bestaan. De twee leren elkaar in Nederland kennen, maar Abbie krijgt geen vaderliefde, maar een harde hand. Voor de Nederlanders blijft hij altijd de Marokkaan en voor de Marokkanen de Nederlander. Waar hoort Abbie bij? In gesprek met Jan van den Bosch vertelt de acteur over zijn zoektocht".
- Wilkin van de Kamp schrijft in het boek *'Liv in love'* [8]over het bijzondere verhaal van De Verloren Zoon (Luc. 15: 11-32). Over de wachtende vader, die op de uitkijk staat. De vader, die aan de excuses van de zoon voorbij gaat en hem omhelst, voordat de omringende sociale gemeenschap de zoon afbrandt en veroordeelt. Hij herstelt hem in zijn – na zijn verloren, verprutste, zijn zelf gekozen identiteit, beschadigde – positie als 'zijn zoon'! De mantel (jas, kleed), de ring, de sandalen (schoenen) het gemeste kalf en het feestvieren zijn stuk voor stuk kenmerken van het herstel van zijn zoonschap, zonder voorwaarden van zijn vader. Hersteld in zijn waardigheid. Van de Kamp gaat deze 5 elementen langs in hun betekenis in de cultuur van die tijd, de tijd van Jezus Christus op aarde. En hij geeft een vertaling naar de betekenissen in onze tijd. De vader die zegt: "Hij houdt van mijn en Hij gelooft in mij, wat er ook gebeurt". De verloren zoon mag weer thuis wonen. Het verblijf bij zijn vader is gegarandeerd, een permanente woning ('a permanent residence'[9]). Thuiskomen! Dat is het hart van de vader, dat is wat de zoon (ik) nodig heb: liefde, geborgenheid, vreugde, passie, tederheid, vergeving, verbondenheid, affectie, bevestiging, omarming ('big hug'), geknuffeld worden, waardering krijgen. Wat een feestmaal wordt het leven dan.
- Henri Nouwen schreef het boek *'Eindelijk thuis'*, over het verhaal van de Verloren Zoon; ook n.a.v. het schilderij van Rembrandt. Tijdens een bezoek aan het museum de Hermitage raakte Nouwen onder de indruk van dit schilderij. Hij werd bepaald bij de schoonheid en de betekenis van dit schilderij. Ook de herkenning in deze parabel, als verloren zoon die bij Zijn Vader thuiskomt. Nouwen schreef dit boek vanuit de herkenning van dit beeld en het hartelijke

[7] Interview met Henk Stoorvogel, in: *'Gewoon papa'*, 2022, 1e jg., nr. 2, nov., pag 15: "Ik vind het belangrijk dat mijn kinderen bevestigd worden in hun man-zijn of hun vrouw-zijn".
[8] Wilkin van de Kamp (2019) *Live in love – de open armen theologie van Jezus* – Uitg. Vrij Zijn, Aalten; ISBN 978-90-90254-81-0, serie: Identiteit in Christus. Verwijst naar: "All who **live in love** live in God, and God lives in them (1 Johannes 4:16).
[9] 1 Johannes 4:16; zie ook: Johannes 15: 9 > 'Blijf in mijn liefde'('blijf 'in de betekenis van 'wonen'; zie in het Grieks het woord 'meno').

welkom door de vader. Een aansprekend boek, met een diepe inhoud. Van harte aanbevolen om te lezen.

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

•Mannen moeten zich er meer van bewust zijn dat wat zij in hun zaadcel meegeven ertoe doet voor het kind.

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Boekrecensie: Je eerste 1000 vaderdagen (David Borman): op https://www.vakbladvroeg.nl/boek-slaagt-met-vlag-en-wimpel-in-slechten-vaderdrempels-tijdens-eerste-1000-dagen/ VROEG Kennisplatform Jonge Kind.

Boek slaagt met vlag en wimpel in slechten vaderdrempels tijdens eerste 1000 dagen

Door **Redactie** - 5 december 2022

Recensie 'Je eerste 1000 vaderdagen' door Bob de Raadt

David Borman[10], de auteur van dit boek, heeft een rijke ervaring als mannelijke (!) verloskundige opgebouwd. Met die kennis helpt hij ook vaders bij de voorbereiding op hun ouderschap. 'Je eerste 1000 vaderdagen' zit bomvol up-to-date informatie, wetenschappelijke inzichten, adviezen, ervaringsverhalen en voorbereidingsmateriaal. De centrale boodschap is: vaders doen ertoe, ook in de eerste 1000 dagen.

[10] Zie ook: https://www.vakbladvroeg.nl/betekenis-vaderrol-tijdens-zwangerschap-en-bevalling-onderschatte-factor/ - https://www.monkberry.nl/david-borman/ - https://www.vakbladvroeg.nl/product/aanpakken-voor-aanstaande-vaders/ - Aanpakken voor Aanstaande Vaders | David Borman (vadercursus.nl)

Al eerder schreef Borman het boek *'Aanpakken voor Aanstaande Vaders'.* Onder deze titel geeft hij ook een cursus. En hij is zelf vader van twee dochters. Nu heeft hij het boek *'Je eerste 1000 vaderdagen: praktische adviezen voor betrokken vaders: van zwangerschap tot peuter'* gepubliceerd. Deskundig als hij is, beschrijft Borman van week tot week, van het eerste t/m het derde semester het ontstaan en de wording van de foetus en de embryo. Vervolgens komen de bevalling, de kraamtijd, het geven van borstvoeding, het eerste jaar (dag 288 tot dag 645) en het tweede jaar (dag 645 tot dag 1000!) aan de orde. Dat doet hij op een boeiende en speelse wijze. Leesbaar en informatief!

Preconceptie

Borman besteedt terecht aandacht aan de belangrijke preconceptionele fase. Daarbij staat hij ook stil bij de invloed van de biologische vader op een komend kind. Op zijn zaadkwaliteit, op aanwezige stressfactoren, rookgedrag & drugsgebruik, slechte voeding(spatronen), huiselijk geweld en andere negatieve factoren voorafgaand aan een zwangerschap.

Vaderdrempels

De auteur is kritisch als het gaat op het (te) weinig betrekken van vaders bij de zwangerschap en in de geboortezorg ("de maatschappij is erg op moeders gericht"). Borman noemt dat fenomeen 'vaderdrempels'. Hij nodigt vaders uit om meer betrokken te zijn. Betrokken vaderschap is "de optelsom van liefde, betrouwbaarheid, beschikbaarheid, zorgzaamheid en verantwoordelijkheid in het vaderschap". Een betrokken vader bevordert de algemene ontwikkeling en gezondheid van zijn kind. Dit geldt ook voor het socialisatieproces,

waardoor zijn kind minder onzeker is. En een betrokken vader is een belangrijke steun voor zijn partner.

Illustratief

In het boek staan illustratieve interviews met vaders over hoe zij hun vaderschap invulling geven, stuk voor stuk getuigen deze van toegewijd vaderschap. Maar ook de gesprekskaarten, het kader voor een vaderschapsplan, de veelheid aan tips en de overzichten zijn belangrijke hulpmiddelen voor een (aanstaande) vader om zich te verdiepen in het ouderschap. De illustraties zijn grappig en hebben een toegevoegde waarde. De verklarende woordenlijst is uitgebreid en nuttig, zeker voor de beginneling in 'geboortezorgland'. Borman heeft een uitvoerige bronnenlijst opgenomen en sluit af met een register van beschreven onderwerpen.

Handboek voor vaderschap

David Borman is er in geslaagd om de eerste 1000 vaderdagen deskundig voor vaders en professionals te beschrijven. Vaders hebben hiermee een handboek voor het vaderschap in handen gekregen. Een genot om te lezen: vlot geschreven, overzichtelijk, leerzaam, diepgaand, deskundig, ontspannen en uitnodigend. Een verrijkende (lees- en leer)ervaring om in je betrokkenheid en toewijding als vader te groeien. Van harte aanbevolen en een groot compliment aan de schrijver om dit (vaak) onderbelichte onderwerp op deze manier onder de aandacht te brengen en vaders een handreiking te bieden.

Je eerste 1000 vaderdagen >

Door Bob de Raadt, freelance contextueel maatschappelijk werker, onderzoeker bij de Erasmus MC Rotterdam, afd. Verloskunde,

gastdocent bij de Erasmus MC Academie, lid van Connect2Grow en Connect2Fathers, eigenaar van de website www.bobderaadt.nl en auteur bij 'Vaderschapskennnis' en 'VaderKracht Centraal'. Contact: bobderaadt@live.nl

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

'Vader-zoon'- relaties: impressies

Problematisch, moeizaam, vaderloos opgroeien, destructief en verstorend in het zelfbeeld van de zoon, met een beschadigde uitwerking op iemands identiteit; traumatisch; soms is er sprake van een herstelde relatie:

- John Irving: de hoofdpersoon in zijn nieuwste roman 'De laatste skilift' gaat over Adam, zonder vader opgegroeid en op zoek, naar wie zijn biologische vader is. Al die vaderloze jongens in Irvings boeken zijn terug te voeren op zijn eigen leven: hij heeft zijn vader, John Wallace Blunt, nooit ontmoet. Na WO-II scheidde hij van zijn vrouw en John was toen 3 jaar oud (ND, Gulliver 02-12-2022, p.4, Maurice Hoogendoorn).
- George Michael (1963-2006): werd "geïntimideerd door een Grieks-Cypriotische vader en bemind door een jonggestorven moeder. Hij had een unieke, lenige, soulstem. Hij was ook zeer intelligent. Maar hij miste een gevoel van gewortelde eigenwaarde".[11]
- Bono: Bono trekt veel pagina's uit om – ten diepste toch liefdevol – de moeizame relatie met zijn vader Bob te beschrijven, de man die hem negeerde, beledigde, niet serieus nam. Of was het de logische reactie op iemand die zichzelf te serieus nam?" (ND Gulliver 11-11-2022, door Gerard ter Horst; pag. 21; recensie van het autobiografische boek *'Surrender' 40 songs, één verhaal'*[12]). Bono is het pseudoniem van David Hewson (62), zanger van de Ierse rockband U2.
- Boudewijn de Groot (zanger) spreekt in een interview over zijn vader: https://www.boudewijndegroot.nl/pers/37-boudewijn-de-groot-over-zijn-indische-achtergrond Gebeurtenissen, die invloed hebben gehad op hun vader-zoon-relatie. Recent schreef hij een song over zijn vader.
- Henk Stoorvogel (45 jaar, spreker, schrijver, oprichter van o.a. 'De vierde musketier') Mijn drive zie ik als bewijsdrang en een gevolg van de afwijzing van mijn biologische vader. 'Het is een wond, maar inmiddels ben ik ook dankbaar voor wat het mij heeft gebracht en wat ik heb kunnen bereiken'. Zijn biologische vader maakte uiteindelijk geen deel (meer) uit van zijn leven. Een enkele ontmoeting had een teleurstellend verloop. Zijn vader had geen behoefte aan een volgend contact[13].
- Arjan Paans (oud-adjunct-hoofdredacteur van het AD, nu is hij ongeneeslijk ziek): vertelde zijn 12-jarige zoon afgelopen zomer tijdens een vakantie in Engeland dat hij niet meer beter zou worden (van een niet-kleincellige longcarcinoom). Zijn zoon, Wolf, bekende zijn vader dat hij elke avond voor zijn vaders genezing bad. 'Dat ontroerde mij tot tranen toe. Waar het bidden bij mijn zoon vandaan komt, weet ik

[11] ND, Gulliver, 02-12-2022, p. 21: 'Leven George Michael was Griekse tragedie van formaat (Herman Veenhof). "James schreef een biografie over zanger Goerge Michael. Als je zijn boek doorleest, kun je wel janken. Maar er is meer dan gekrakeel". Over: *George Michael, een leven*, door James Gavin (Uitg. Brandt, Amsterdam, 2022, 560 blz; €30,-

[12] Uitg. A. W. Bruna, Amsterdam, 2022; 622 blz; €24,99.

[13] In: 'Gewoon papa', 1e jaargang, 2022, nr. 2 (Uitg. Scholten); ISBN 9789083264240; pag. 10-15.

niet. Hij zoekt kennelijk steun vanuit bepaalde zekerheden en rituelen. Ik ben er heel benieuwd naar'[14].

- Abbie Chargoun:

https://www.youtube.com/watch?v=oQcHGVF_6V0 Abbie Chargoun vertelt over zijn problematische relatie met zijn vader, in een interview met Jan van de Bosch, Hour of Power, zondag 04-1-2022.
Verder: "Het is 1983 wanneer Abbie Chalgoum als peuter van Marokko naar Nederland emigreert. Dertig jaar later is hij dé knuffelallochtoon van Venlo: hij is een populaire docent op het Valuascollege, speelt in de Venlose Revue, wordt Prins Carnaval, kruipt in de huid van Jezus tijdens de Passiespelen en staat op de kieslijst van de PvdA in Venlo. Abbie is het toonbeeld van integratie en het leven lijkt hem toe te lachen. Maar dan, in 2013, beleeft hij de donkerste nacht van zijn leven. Vanwege de duistere stemmen in zijn hoofd lijkt er maar één uitweg mogelijk. Hij onderneemt een zelfmoordpoging die hij ternauwernood overleeft. Want wat zijn buitenkant niet laat zien, is het voortdurende gevecht om erbij te horen. Ik blijf bij je is een ontroerend en beklemmend verhaal over een alsmaar groter wordende dreiging. Een depressie klemt zich steeds verder vast aan Abbie en wil bij hem blijven. De verstoorde band met zijn vader, de stemmen in zijn hoofd en zijn overmatige drankgebruik vormen de basis van deze ongekende tragedie.
Abbie Chalgoum (1979, Marrakech) is acteur en mbo-docent. Alwin Grijseels (1979, Tegelen) is toneelschrijver en hielp Abbie bij het schrijven van deze autobiografische roman.

In 2022 verschijnt zijn theaterversie van Ik blijf bij je. Zie: https://www.toneelgroepmaastricht.nl/agenda/236/Een_ongekende_tragedie_met_een_happy_end/Ik_blijf_bij_je?gclid
'Het schrijfadagium show, don't tell betekent niets als een schrijver vanuit zijn hart vertelt en in woorden laat zien wie hij werkelijk is. Dat doet Abbie. Zeer bewonderingswaardig.' Jan van Mersbergen". Bron: https://www.bol.com/nl/nl/f/ik-blijf-bij-je/9300000018466930/

- Arthur Japin vertelt in het boek van Joost Zwagerman[15] *'Door eigen hand – Zelfmoorden de nabestaanden'* hoe hij terugkijkt naar zijn vader. Een aangrijpend ontluisterend relaas, met vroegkinderlijke trauma's, pag. 123-137. Triest, als je over de opstelling van zijn vader leest.
- Zwagerman, J. (2005) Door eigen hand. Zelfmoord en de nabestaanden - Amsterdam: De Arbeiderspers (€16,99, pp 150).

[14] "Gebed ontroert ernstig zieke atheïst Arjan Paans", geschreven door Willem Pekelder; in: ND, zaterdag 3 nov. 2022; pag 6 -7.
[15] Zwagerman, J. (2005) Door eigen hand. Zelfmoord en de nabestaanden - Amsterdam: De Arbeiderspers (€16,99, pp 150).

Zwagerman beschrijft in dit boek op zijn sublieme manier hoe suïcides van familieleden, vaak vaders, grote impact hebben op hun kinderen. Nabestaanden geven een indringende impressie op de beleefde effecten, wonden die jarenlang invloed hebben. Uit de recensie neem ik het volgende fragment over: “Zwagerman citeert ervaringen van schrijvers met betrekking tot zelfmoord op een aangrijpende wijze: “de onverjaagbare geur van zelfmoord” (E. du Perron), “de infectueuze werking van zelfmoord, als erfelijke belasting”, “een radicale vorm van automutulatie”, “een allesoverheersende gebeurtenis”.

Hij citeert en bespreekt de beschrijving van Alvarez ten aanzien van zelfmoord: “Iemand die besloten heeft zelfmoord te plegen gaat een afgesloten, voor anderen ontoegankelijke wereld binnen ..” Een rake typering. Hij citeert ook Andrew Solomon, die de volgende omschrijving van zelfmoord door depressieve mensen geeft: “Zelfmoord is de opstand van de geest tegen zichzelf, een dubbele desillusie, zo complex dat de depressieve geest het zelf niet kan bevatten”, “een gemarteld verstand”. Indrukwekkend woorden. Suïcide tot op het bot gefileerd!

Joost Zwagerman heeft dit boek op een bijzondere manier opgebouwd. Aan de hand van citaten uit de (wereld)literatuur geven achtereenvolgens Wouter van Oorschot, Heleen van Royen, Jeroen Brouwers, Arthur Japin en Renate Dorrestein hun reflecties op de zelfmoord van hun familielid. Zelfmoord van een nabij persoon, met grote levenslange gevolgen. Onverbiddelijk. Soms wordt er gesproken over zelfmoord, of milder ‘zelfdoding’. Zwagerman laat in zijn boek echter zelfs termen vallen als: ‘zelfbeul’, ‘egomanie’, ‘zelfobsessie’ en

‘zelfexecutie’.

De nabestaanden zijn de rest van hun leven op één of andere manier met deze zelfmoord bezig: met sprakeloosheid, onmacht en ontzetting als reacties op dit verlies en met diepgaande emoties. Met zelfverwijten, schaamte, obsessies, schuldgevoelens en onbegrip. Met eindeloze vragen en veronderstellingen, als “een blijvende verwonding”, zoals Heleen van Royen dat benoemt. Kortom: een meta-literair boek over de impact van suïcide, een indringende inkijk in de belevingswereld van een aantal schrijvers. Een pleidooi voor ‘de waarde van het leven’ en voor goede (na)zorg voor de nabestaanden”[16].

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Artikel:

Sociale verloskunde en complexe gezinsgerichte zorg

Bob de Raadt

[16] Recensie stond in Vakblad Sociaal Werk

Versie: 07-11-2022

Inleiding:

In de Sociale Verloskunde staan kwetsbare zwangere vrouwen centraal. Dat betekent dat zij met uiteenlopende psychosociale risicofactoren te maken hebben. Daar moet tijdens een intakegesprek zorgvuldig aandacht aan besteed worden. Op verschillende levensdomeinen kunnen ernstige zorgen bestaan. Een (te) krappe woonruimte waar moeder en kind gaan wonen. Het inkomen kan zo gering zijn, dat de kosten voor de baby amper betaald kunnen worden. Binnen de partnerrelatie kunnen zulke forse problemen aan de orde zijn, dat die de onderlinge verhouding flink verstoren en die de positie van de biologische vader op scherp kunnen zetten. De eigen socialisatie kan de ontwikkeling van gezond moederschap in de weg staan. Ik denk aan andere problemen als drugsgebruik, het drinken van alcohol en roken; of de invloed van fysieke en psychische problemen. Dit alles kan ook effect hebben op de factor 'vertrouwen' binnen de zorg- en behandelrelatie.
Al deze factoren hebben invloed op de partners, het ongeboren kind en op het omringende sociale netwerk van familie en vrienden. Juist die complexiteit vragen om de steun en inzet van familie en vrienden. Dit zijn ook belangrijke aandachtspunten in de preconceptionele zorg (Steegers e.a. 2022). Relevant voor het inschakelen van sociale steun en zeker van belang bij prenatale huisbezoeken. Gezinsgerichte zorg helpt bij het ontwikkelen van noodzakelijke veiligheid, een hoge kwaliteit van zorg- en hulpverlening, van respect voor de ander, openheid en transparantie in de zorg en voor gastvrijheid en inzet m.b.t. mantelzorg. Vanuit Sociale Verloskunde is de aandacht voor de biologische vader, naast de zorg voor de (aanstaande) moeder, van essentieel belang!

Een vader vertelt:

In een interview vertelt een vader over zijn heftige ervaringen tijdens de zwangerschap en de vroeggeboortes van zijn zonen, bij een tweelingzwangerschap, waarbij de eerste zoon eerder geboren wordt: bij 24 weken en 2 dagen. Op de dag van zijn geboorte overlijdt hij. Een enorm heftige en verdrietige ervaring. Ingrijpend voor vader, moeder en een oudere dochter. Ook voor de grootouders is dit een enerverende beleving. Zij zien het verdriet van hun kinderen en van hun kleindochter. En zij hebben hun eigen verdriet. De vader vertelt openhartig over de emoties, de zorgen, de gesprekken met de artsen en de verpleging, de opvang van hun dochter en de geweldige steun (praktisch en emotioneel) vanuit hun directe familie. De ouders staan in de overleefstand: het afscheid nemen van de oudste van de tweeling en het nog zwanger-zijn van de jongste van de tweeling. Er komt veel op hen af. De tweede zoon wordt geboren bij 29 weken en 2 dagen: 11 weken te vroeg. De vader maakt zich zorgen over hem en pas zo'n 6 tot 7 maanden na zijn thuiskomst begint de vader enigszins tot rust te komen. Zoveel impact heeft de vroeggeboorte op zijn leven. Hij kan gelukkig goede, werkbare afspraken maken met zijn werkgever. Ook hebben de ouders baat gehad bij een slaapcoach. De vader vertelt over het belang van muziek, vrienden en familie, die hen als ouders op de been hielden. Een leerzaam en informatief interview (Maurice 2022).

Gezinsgerichte sociale verloskunde:

Genoemde complexe problematiek vereist een goede afstemming tussen de 1e, 2e en 3e lijn. Te denken valt aan een heldere overdracht. In samenspraak met de zwangere en haar directe steunsysteem, waarbij het behoud van zelfregie en de actieve steun van familieleden centraal staan. Ook is er actieve aandacht voor de biologische vader, om de vaderbetrokkenheid te optimaliseren. Een kwetsbare patiënt is gebaat bij een laagdrempelige benadering in de polikliniek en op de Acute Zorg, waarbij er oog is voor factoren als vertrouwen, veiligheid en stabiliteit in de behandelrelatie. De aanwezige psychosociale risicofactoren worden besproken. Een zorgvuldige screening qua knelpunten en competenties komt de psychosociale begeleiding binnen de sociale verloskunde ten goede (Buijten, 2021, Steegers e.a., 2021; De Raadt & De Mönnink, 2021; Ramlal-Orie, 2021; Roseboom, 2022). Het gezamenlijk opstellen van een bevallingsplan en het maken van een postpartumplan vormen een nuttige uitwerking en dat is een zinvolle participatie van de zwangere vrouw. Dat geeft haar houvast. Een vraag naar de manier waarop het oppassen voor de oudere

kinderen is geregeld of de vraag naar een vervoersplan als de bevalling zich aandient, levert vaak verrassende verhalen op van zelfregie en sociale steun.

Casus:

Op de afdeling van verloskunde wordt een oudere zwangere vrouw opgenomen, bij 21 weken zwangerschap vanwege een dreigende vroeggeboorte. Zij heeft een uitkering, een laag IQ, GGZ-problematiek, financiële schulden en duidelijke kinderwens. Zij woont in een sloopflat en de biologische vader is niet in beeld. Kortom: op veel levensterreinen heeft zij te maken met forse problemen en eigenlijk wil zij het liefst haar eigen boontjes doppen. Het contact met diverse hulpverleningsinstanties verloopt moeizaam. Al vroeg in de opnameperiode op de verpleegafdeling is gestart met een familieberaad om met behulp van familieleden deze patiënte te helpen bij huidige, praktische zaken en bij mogelijke toekomstige problemen (zeker in pedagogisch perspectief). Er is regelmatig overleg tussen externe instanties en familieleden en dat geeft uiteindelijk overzicht en rust. Er wordt een prachtige dochter geboren. Na de bevalling en in overleg met familie en jeugdbescherming gaan moeder en kind tijdelijk bij een coördinerend familielid wonen, waarbij de directe familieleden bij toerbeurt toezicht houden en de moeder assisteren bij de dagelijkse verzorging van de baby. In deze casus is het belang van vroegtijdige en langdurige gezins- en familiegerichte zorg duidelijk merkbaar. De moeder wil het kind het liefst zelf opvoeden en verzorgen. De risicofactoren waar zij mee te maken heeft, maken dat moeilijk en ook haar eigen vaardigheden vormen een lastige factor. Het is dan ook essentieel dat de moeder kan rekenen op zoveel steun van haar familie. Als vanzelfsprekend kan zij op deze 'social support' terugvallen, mede door de actieve 'wij-cultuur' van deze familie. Het is een voorbeeld van krachtige en effectieve gezinsgerichte zorg.

Praktische zaken:

Bij integrale gezinsgerichte zorg gaat het om een veelheid van aandachtspunten. Naast de medisch-gynaecologische aspecten is er aandacht zijn voor de partnerrelatie, voor sociaal-maatschappelijk aspecten en de steun vanuit het sociaal netwerk. Zeker tijdens de intake en bij het opstellen van een bevallingsplan kunnen ouders geadviseerd worden ten aanzien van diverse praktische zaken als verlofregelingen en hulpverleningsmogelijkheden. Hoe sterker de ouders zijn, hoe krachtiger zij kunnen reageren en handelen na de komst van de baby. Naast de aandacht voor risicofactoren is het ook belangrijk om beschermende factoren in beeld te krijgen. Waar ligt de kracht van dit gezins(systeem). Tijd nemen om te rusten, te praten met elkaar als partners. Even een soort time-out tijdens de rollercoaster. **Ik denk aan de moeder tijdens een zeer complexe en langdurige opname (De Raadt, 2022), met een te vroeg geboren tweeling op de afdeling Neonatologie, wonend in Nederland en een werksituatie in België, grensoverschrijdend met twee verschillende sociale, landelijke systemen. Hoe pendel je tussen twee ziekenhuizen, tussen twee landen, met twee oudere schoolgaande kinderen? Hoe doe je dat als alleenstaande moeder? In deze situatie had zij duidelijk de hulp en de steun nodig van het medisch maatschappelijk werk, iemand van het wijkteam, van de leerkrachten van de scholen van de oudste twee kinderen, van haar moeder, van de Sociale Dienst en nog andere, Belgische instanties. Wat een doorzettingsvermogen, veerkracht, betrokkenheid en inzet heeft deze moeder getoond. Bewonderenswaardig! Samen met haar steunsysteem.**

Gezonde hechting:
Er wordt ingezet in op gezonde hechting, positieve aandacht voor elkaar en psychosociale stressreductie, zodat vader en moeder en kind van elkaar kunnen genieten. Focus op het ontwikkelen van zelfvertrouwen als ouders. Om genoeg energie en veerkracht te hebben. Voor tijd om te buidelen: huid-op-huidcontact met de baby. Het voelen van hartsverbondenheid.

Aandacht voor de biologische vader
Gezinsgerichte zorg pleit voor actieve betrokkenheid van de (biologische) vader, ook vanuit preconceptioneel perspectief. Vaak is de aandacht voor de biologische vader een soort 'ondergeschoven kindje', door diverse risicofactoren bij de biologische vader. Kijk ook naar de beschermfactoren die de vader biedt. Dit soort factoren (Jessuren, 2018; Sampaio de Carvalho, 2015, De Raadt, 2022) werken door in de vraag of hij het komende kind gaat erkennen, hoe hij zijn vaderrol gaat invullen, hoe hij kennis verwerft over allerlei zwangerschapsaspecten en hoe hij zijn vrouw kan steunen? Betrek de vaders bij het geboorteplan! Nodig vaders gericht uit bij de echocontroles en let op hun mimiek. Dat toont hun betrokkenheid als vader. Versterk dat vaderbewustzijn (Borman, 2022)! Het is in het belang van het kind, van de moeder en natuurlijk ook voor de vader zelf. Dit bevordert de hechting tussen ouder(s) en kind. In bredere zin is dit welzijnsbevorderend en van maatschappelijk belang.

Kader: Sterk ouderschap = kindbelang = gezondheidszorgbelang = welzijnsbelang = maatschappelijk belang.

Innovatieve zorg:
Complexe gezinsgerichte zorg kent een vernieuwingsgerichte focus: beide ouders actief en optimaal betrekken binnen de sociale verloskunde, zowel ouder-centraal als kind-centraal werken, met de focus op het versterken van integrale gezondheidzorg, maatschappelijk welzijn en ouder(s)gerichte zorgverlening.

Conclusie:
Complexe gezinsgerichte zorg gaat uit van het integrale plaatje van fysieke, psychische, sociale, maatschappelijke, financiële en levensbeschouwelijk-culturele aspecten. Gericht op moeder, kind en biologische vader, met steun van familie, vrienden, bekenden en de maatschappelijk-professionele ondersteuning. Dan wordt de gezinsgerichte zorgverlening vanuit de integrale sociale verloskunde een kindveilige zorg en dat raakt het kindbelang (De Raadt e.a., 2017).

[Auteursinfo]
Bob de Raadt is f*reelance contextueel maatschappelijk werker, gastdocent Erasmus MC Rotterdam, assistent onderzoek Erasmus MC afd. Verloskunde, lid Connect2Fathers, boekenrecensent,* www.bobderaadt.nl - @: bobderaadt@live.nl

Literatuur/referenties:

- Borman, D. (2022, 1e druk) *Je eerste 1000 vaderdagen; praktische adviezen voor betrokken vaders: van zwangerschap tot peuter* – Amsterdam: Uitg. Unieboek/Het Spectrum.
- Buijten (2021) *Relatiegerichte zorg* – Bussum: Uitg. Coutinho.
- Jessurun, N.; R. Warring (2018) *Verschillen omarmen; transcultureel systemisch werken* – Bussum: Uig. Coutinho.
- Roseboom, T. (2022) *Gelijk goed beginnen; succesvol bouwen aan de basis voor gezonde generaties* – Utrecht: De Tijdstroom.
- Ramlal-Orie, S., B. de Raadt, A. Rahman (2021) Omgaan met wanhoop, in: *Vakblad Vroeg,* winter, nr.: 4, pag. 30-32.
- Raadt, B. de (2022) Pendelen als methodisch handelen; casus 'sociale verloskunde'; in: *Magazine Kinderverpleegkunde* – 28ste jaargang, april; nr. 1; p. 20-21.
- Raadt, B. de, H. de Mönnink (2021) Psychosociale stressreductie. Het generalistisch specialisme van sociaal werkers; in: *Vakblad Sociaal Werk* nr.5, pag. 22-25.
- Raadt, B. de, D.H. Stuit (2017) De moeder centraal. Ouderbegeleiding bij kwetsbare, zwangere vrouwen; in: *Ouderschapskennis, thema: Belast ouderschap* – jaargang 20, nr.3, nov.; pag. 44-56 - Amsterdam: Uitg. SWP.
- Raadt, B. de (2021) Ondersteuning en daadkracht; in: *Magazine Kinderverpleegkunde*; 27e jg., nr. 3, dec., pag. 18-20. Vindplaats: www.bobderaadt.nl/verloskundeneonatologiegeboortezorg.php
- Sampaio de Carvalho, F. (2015) Transculturele aspecten, hoofdstuk 33 in *Handboek Psychiatrie en Zwangerschap*, pag. 339-346; Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Steegers, E.A.P., A.J.M. Waelput, PH.T.M. Peeters (2021) *Sociale verloskunde. Het noodzakelijke samenspel tussen kwetsbare moeder, medische zorg en sociaal domein* – Houten: Uitg. BSvL.
- Steegers, E.A.P., A. Geluk (2022) *Vóórdat je zwanger wordt. Wat vrouwen en manen moeten weten* – Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- www.bobderaadt.nl/socialeverloskunde.php (2022)
- www.bobderaadt.nl/vaderschapskennis.php; nr. 8, (2022) interview met Maurice.
- https://www.qruxx.com/waardegedreven-integrale-geboortezorg-verbetert-zorg-voor-kwetsbare-zwangere/

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&

Engelstalige referenties:

NEW PUBLICATIONS[17] - SIRG-FCAR [18],[19]- December 2022 Newsletter

Two new books on fathers were recently published, very exciting news! Many chapters in both books will likely be of interest to you. We did not include every chapter below as the email would be quite long, but we instead showcase these two books here.

- The *Handbook of the Psychology of Fatherhood*, edited by S. Molloy, P. Azzam, and A. Isacco, features 22 chapters on various themes related to fathers and fatherhood.

[17] audreyann.deneault@ucalgary.ca contactpersoon
[18] https://sirgfcar.wordpress.com/
[19] Special Interest Research Group on Father-Child Attachment & Relationships - Special Interest Research Group on Father-Child Attachment and Relationships (SIRG-FCAR) of the Society for Emotions and Attachment Studies (SEAS).

Themes include fatherhood measurement and assessment, family systems, fathering adolescents and emerging adults, paternal mental and physical health, intersectionality, queer fatherhood, and more! Available here: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-14498-1

- The *Social Work Practice with Fathers* book, edited by J. L. Bellamy, B. P. Lemmons, Q. R. Cryer-Coupet, and J. A. Shadik, includes 16 chapters on best practice on working with fathers and engaging with fathers for research, evaluation, and interventions. Available here: https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-13686-3

Ataman-Devrim, M., Nixon, E., & Quigley, J. (2023). Joint attention episodes during interactions with fathers but not mothers at age 2 years is associated with expressive language at 3 years. *Journal of Experimental Child Psychology*, *226*, 105569. https://doi.org/10.1016/j.jecp.2022.105569

Balan, C., van den Brink, M., & Benschop, Y. (2022). New fathers, ideal workers? New players in the field of father-friendly work organizations. *Gender, Work & Organization*. https://doi.org/10.1111/gwao.12930

Baysal, S. G., Canaloglu, S. K., Arslan, F. N., & Karakus, G. (2022). Forgotten fathers in child healthcare. https://doi.org/10.5455/annalsmedres.2022.06.187

Bellon, E., van Bergen, E., & Dowker, A. D. (2022). Is Parental Mathematics Anxiety Associated with Young Children's Arithmetical Performance?. *Education Sciences*, *12*(11), 812. https://doi.org/10.3390/educsci12110812

Bergheul, S., & Ramdé, J. (2022). *La paternité en contexte migratoire.* Presses de l'Université du Québec. https://www.puq.ca/catalogue/livres/paternite-contexte-migratoire-4079.html

Bernier, A., Lapolice-Thériault, R., Matte-Gagné, C., & Cyr, C. (2022). Paternal mind-mindedness and children's academic achievement: Investigating developmental processes. *Developmental Psychology*. Advance online publication. https://doi.org/10.1037/dev0001492

Blickman, R. S., & Campbell, C. G. (2022). Moving toward an integrated model of the father–daughter relationship during adolescence. *Family Relations*. https://doi.org/10.1111/fare.12787

Bornstein, M. H., Yu, J., & Putnick, D. L. (2022). Prospective associations between mothers' and fathers' parenting styles and adolescents' moral values: Stability and specificity by parent style and adolescent gender. *New Directions for Child and Adolescent Development*. https://doi.org/10.1002/cad.20488

Bowen, A., Chen, Y. M., Kodam, R. S., Odoi, J. A., & Anto-Ocrah, M. (2022). "At Least Somebody Sees You as a Hero": Fatherhood Stress and Well-Being in Ghana. *American Journal of Men's Health*, *16*(6), 15579883221138185. https://doi.org/10.1177/15579883221138185

Cano, T., & Gracia, P. (2022). The Gendered Effects of Divorce on Mothers' and Fathers' Time with Children and Children's Developmental Activities: A Longitudinal Study. *European Journal of Population*, 1-37. https://doi.org/10.1007/s10680-022-09643-2

de Carvalho, T. R., de Lima Guerra, L. L., de Santis, L., & Barham, E. J. (2022). Coparenting Intervention Programs: A Systematic Literature Review. *Avances en Psicología Latinoamericana*, *40*(2). https://doi.org/10.12804/revistas.urosario.edu.co/apl/a.10330

Dekeyser, G. N., & Swicegood, C. G. (2022). Parent-child language differences and ethnolinguistic minority children's evaluations of family life. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-18. https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2141758

Deneault, A.-A., Hammond, S. I., & Madigan, S. (2022). A meta-analysis of child–parent attachment in early childhood and prosociality. *Developmental Psychology*. Advance online publication. https://doi.org/10.1037/dev0001484

Dunn, S., & Maharaj, P. (2022). More dedicated, more loyal: young men redefining fathering roles and expectations. *Journal of Family Studies*, 1-20. https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2142151

Ekundayo, O., & Adigun, M. (2022). Between Tradition and Modernity: The Changing Patterns of Parenting in Nigeria. In *Parenting Across Cultures* (pp. 273-283). Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-15359-4_18

Flippin, M. (2022). Communication Breakdowns and Repairs of Children with Autism Spectrum Disorder with Fathers and Mothers. *International Journal of Disability, Development and Education*, 1-17. https://doi.org/10.1080/1034912X.2022.2146069

Grau-Grau, M. (2023). Fatherhood Involvement as a Source of Human Flourishing. In *Human Flourishing* (pp. 149-162). Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-09786-7_10

Hodkinson, P., & Brooks, R. (2022). Caregiving fathers and the negotiation of crossroads: Journeys of continuity and change. *The British Journal of Sociology*. https://doi.org/10.1111/1468-4446.12980

Hoegler, S., Mills, A. L., Feda, A., & Cummings, E. M. (2022). Randomized preventive intervention for families: Adolescents' emotional insecurity and attachment to fathers. *Journal of Family Psychology*. Advance online publication. https://doi.org/10.1037/fam0001042

Holm, K. G., Aagaard, H., Maastrup, R., Weis, J., Feenstra, M. M., Haslund-Thomsen, H., ... & Visitor, H. (2022). How to support fathers of preterm infants in early parenthood–An integrative review. *Journal of Pediatric Nursing*. https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.10.001

Hwang, W., Jung, E., Fu, X., Zhang, Y., Ko, K., Lee, S. A., ... & Kang, Y. (2022). Is helicopter parenting related to college students' mental health? A typological and cross-cultural approach. *Family Relations*. https://doi.org/10.1111/fare.12802

Iztayeva, A. (2022). Single fathers and work–family conflict in white-and blue-collar jobs. *Community, Work & Family*, 1-16. https://doi.org/10.1080/13668803.2022.2144136

Kohlhaas, J. (2022). Nurturing Masculinities: Constructing New Narratives of Fatherhood. *Journal of Moral Theology*, *11*(Special Issue 2), 33-57.

Kopystynska, O., Barnett, M. A., Bradford, K., Crapo, J. S., & Higginbotham, B. (2022). Psychological Distress, Destructive Conflict, and Parenting among Residential and Nonresidential Fathers. *Marriage & Family Review*, 1-24. https://doi.org/10.1080/01494929.2022.2131027

Lee, Y., Kim, K., Zeng, S., & Douglass, A. (2023). Mother-father relationships and child social-emotional adjustment: Mediation through maternal and paternal parenting. *Early Childhood Research Quarterly*, *63*, 15-23. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2022.11.001

Malcorps, S., Vliegen, N., Nijssens, L., & Luyten, P. (2022). The Role of Parental Reflective Functioning for Theory of Mind Development in Internationally Adopted Children. *Journal of Child and Family Studies*, 1-16. https://doi.org/10.1007/s10826-022-02482-z

Margaria, A. (2022). When the personal becomes political: Rethinking legal fatherhood. *International Journal of Constitutional Law*. https://doi.org/10.1093/icon/moac076

My, S. (2022). A continuum of caring masculinities: evidence from Khmer men's childcare practices. *NORMA*, 1-16. https://doi.org/10.1080/18902138.2022.2151274

Nylund, A., Korpilahti, P., Kaljonen, A., & Rautakoski, P. (2022). Associations of paternal factors and child's sex with early vocabulary development–The STEPS study. *First Language*, 01427237221133623. https://doi.org/10.1177/01427237221133623

O'Connor, A., Panayiotidis, A., Bickerdike, A., Opoku, S., & Skouteris, H. (2022). Men's Behaviour Change Program: Participants' and Facilitators' Perceptions. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*. https://doi.org/10.1002/anzf.1516

Park, H., & Yu, S. (2022). Paternal Mental Health and Parenting in the COVID-19 Pandemic Era. *Journal of Men's Health*, *18*(11), 217. https://doi.org/10.31083/j.jomh1811217

Pereira, H. (2022). Children of Single Fathers Created by Surrogacy: Psychosocial Adjustment Considerations and Implications for Research and Practice. *Children*, *9*(11), 1644. https://doi.org/10.3390/children9111644

Pinto, T. M., & Figueiredo, B. (2022). Anxiety and depressive symptoms, and positive and negative couple interactions among postpartum mothers and fathers before and during the

COVID-19 pandemic. *Families, Systems, & Health.* Advance online publication. https://doi.org/10.1037/fsh0000765

Qian, Y., & Sayer, L. C. (2022). Gender and Educational Variation in How Temporal Dimensions of Paid Work Affect Parental Child Care Time. *Socius*, *8*, 23780231221132383. https://doi.org/10.1177/23780231221132383

Ray, J. V., Jones, S., Loughran, T. A., & Jennings, W. G. (2013). *Mother and Father Parenting Measure* [Database record]. APA PsycTests. https://doi.org/10.1037/t42551-000

Schnatschmidt, M., Lollies, F., & Schlarb, A. A. (2022). Can a parental sleep intervention in an individual setting improve the maternal and paternal sense of competence and parent–child interaction in parents of young sleep-disturbed children? findings from a single-arm pilot intervention study. *BMC Psychology*, *10*(1), 1-13. https://doi.org/10.1186/s40359-022-00945-y

Sheppard, P., & Brough, M. (2022). Father–Toddler Bonding during the COVID-19 Lockdown: Qualitative Insights from 17 Families in Britain. *Social Sciences*, *11*(12), 542. https://doi.org/10.3390/socsci11120542

Suzuki, D., Ohashi, Y., Shinohara, E., Usui, Y., Yamada, F., Yamaji, N., ... & Ota, E. (2022, November). The Current Concept of Paternal Bonding: A Systematic Scoping Review. *Healthcare*, *10*(11), 2265. https://doi.org/10.3390/healthcare10112265

Teran, M., Abreu, R. L., Tseung, E. S., & Castellanos, J. (2022). Latinx fathers of transgender and gender diverse people: Journey toward acceptance and role of culture. *Family Relations*. https://doi.org/10.1111/fare.12799

Trepiak, P., Trepiak, T., Guérin-Marion, C., Kristen, A., & Deneault, A.-A. (2022). A systematic review and meta-analysis of the associations between father and child anxiety and depression. *Psychology of Men & Masculinities.* Advance online publication. https://doi.org/10.1037/men0000413

Vess, M., & Maffly-Kipp, J. (2022). Parenting Practices and Authenticity in Mothers and Fathers. *Sex Roles*, 1-11. https://doi.org/10.1007/s11199-022-01330-0

Williams, E. K. (2022). Racial socialization and perceived social support for African American fathers in academia. *Family Relations*. https://doi.org/10.1111/fare.12796

Xu, J., Sun, R., Shen, J., Zhang, Y., Tong, W., & Fang, X. (2022). Profiles of interpersonal relationship qualities and trajectories of internalizing problems among Chinese adolescents. *Development and Psychopathology*, 1-12. https://doi.org/10.1017/S0954579422001109

Yeung, W. J. J., & Li, N. (2022). Paternity leave, family dynamics, and children's behavior in Singapore. *Journal of Marriage and Family*. https://doi.org/10.1111/jomf.12896

Yoo, J. (2022). Art Play with Daddy: Father-Child Play with Art Materials at Home. *Early Childhood Education Journal*, 1-12. https://doi.org/10.1007/s10643-022-01411-5

Yue, Y., Aibao, Z., & TingHao, T. (2022). The interconnections among the intensity of social network use, anxiety, smartphone addiction and the parent-child relationship of adolescents: A moderated mediation effect. *Acta Psychologica*, *231*, 103796. https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103796

Zhu, D., Chen, Y., Li, L., & Dunsmore, J. C. (2022). Family Functioning, Emotion Socialization, and Children's Social Competence: Gender-Specific Effects in Chinese Families. *Journal of Child and Family Studies*, 1-15. https://doi.org/10.1007/s10826-022-02480-1

Zweifel, J. E., & Woodward, J. T. (2022). The risky business of advanced paternal age: neurodevelopmental and psychosocial implications for children of older fathers. *Fertility and Sterility*. https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2022.10.029

Gezegende Kerstdagen en een geïnspireerd 2023 toegewenst!